



Diana ROMANIUC

învățătoare, gr. did. II,
Liceul Teoretic Mihai Viteazul, mun. Chișinău

Creativitatea la orele de limba română în clasele primare

Rezumat: Introducerea în sistemul de învățământ a unei metodologii de promovare a creativității, de dezvoltare a aptitudinilor creative reprezintă un imperativ al timpului. O sarcină importantă în activitatea mea ca învățătoare este să-i ofer elevului posibilitatea de a se manifesta, stimulându-i gândirea critică, independentă și spiritul inventiv. În acest sens, utilizez diferite instrumente, unele sprijinindu-se pe antrenamentul imaginației, altele – pe activarea gândirii creatoare, lăsând câmp deschis afirmării originalității și formării capacităților de reflecție, analiză, sinteză.

Abstract: A necessity of time is the use in the education system a methodology of creativity promotion while cultivating creative abilities for at our pupils. An important aim in my activity as a teacher is to give him the chance to manifest himself as a personality, developing individual creative thinking and the inventive spirit while practising different ways of creativity, some of which base on their imagination, others – activate their creative thinking, leaving time for originality and formation of pupils' abilities to reflect, analyze, synthesize.

“Legea superioară a existenței este munca creatoare, prin care lăsăm în lume o urmă după ce nu vom mai fi, o operă care ne prelungește existența și după moarte.”

(Leonardo Da Vinci)

Nivelul socioeconomic și cultural înalt al unor țări confirmă ideea că investiția cea mai rentabilă în viitor este cea făcută în educarea creativității. Pentru a ține pasul cu aceste țări, dar și cu noile cerințe impuse de o societate aflată într-o continuă ascensiune, este nevoie a-i dezvolta individului creativitatea începând cu cele mai fragede vârste, prin diverse metode și strategii.

În învățământ, la lecțiile de limba română, acest demers are ca obiectiv major creșterea calității procesului de studiu, în general, și formarea personalității independente, democratice și creative, în special.

Creativitatea, deși se află în centrul atenției cercetătorilor de jumătate de secol, este deocamdată o disciplină “nematurizată”, plină de controverse și incertitudini. În prezent, unii specialiști mai pun la îndoială faptul că aceasta este într-adevăr o disciplină științifică. „A educa înseamnă a înălța. A înălța copilul pînă la stadiul

de om. Copilul se înalță printr-o mișcare complexă de invenție de sine, pe care educația poate și trebuie s-o stimuleze din toate puterile”, afirmă Richard Delechet și continuă: “Vedem deci ce înțeles se atribuie expresiei educație creatoare. Problema nu constă în a făuri o ființă inventată în întregime. Cred că pe temeiul patrimoniului său ereditar și al multiplelor achiziții pe care i le impune mediul, copilul este apt dacă e susținut de propriul său elan să adauge ceva la tipul uman obișnuit”. Activitatea creativă este una dintre cele mai mari provocări ale vieții și, implicit, atrage după sine cele mai mari recompense.

Din perspectiva performanței, învățarea creativă reprezintă „un nivel de succes” ce poate fi atins atunci cînd elevul posedă componente ale creativității și are parte de un mediu favorabil exprimării acestora – situații adecvate și mijloace eficiente. Chateau susține următoarele: „Copilul dispune nu numai de capacitatea de a se juca și de a învăța, ci și de cea de a crea”. Provocarea fundamentală pentru cadrele didactice ce își propun să sprijine învățarea creativă și performanțele creative ale elevilor constă în a-l ajuta pe fiecare dintre ei să-și descopere aria creativității – zona de intersecție a categoriilor de

referință, în care este cel mai probabil să se manifeste creativitatea. În școală, aceasta poate fi “predată”, înarmînd copiii cu deprinderi specifice anumitor domenii; punîndu-i în situația de a gîndi original, prin a renunța la calapoduri; instituind în sala de clasă o atmosferă lipsită de constrîngerii externe etc. “...Profesorii nu pot să “predea” creativitatea mai mult decît părinții. Dar profesorii pot încuraja spiritul creativ, îl pot hrăni și îi pot stimula creșterea” (T. Amabile).

În cadrul lecțiilor de limba și literatura română, învățarea creativă are drept finalitate realizarea unor comportamente individuale și colective orientate spre căutarea, aflarea și aplicarea noului. În acest context, activitatea implică, într-o mare măsură, multe abilități dobîndite anterior. În majoritatea intervențiilor în vederea stimulării creativității este evidentă componenta imaginativă.

De-a lungul anilor, am folosit diverse metode prin care să stimulez activitatea școlărilor, fantezia lor, astfel încît să-i determin să redacteze compuneri deosebite. Nouă, maturilor, ne este mai ușor să ne exprimăm, să formulăm sau “să transformăm” gîndurile pe care le avem, să verbalizăm stările, emoțiile prin care trecem în anumite momente ale vieții. M-am convins însă că și în ființa micilor școlari stau ascunse forțe creatoare, chiar de invidiat. M-am întregat mereu cum aș putea să le scot la lumină? Astfel, am făcut uz de numeroase procedee și mijloace: cîntece, poezii, tablouri, drumeții, audiții, compuneri-model. Am constatat că fiecare dintre ele îl ajută pe copil să-și formeze imagini artistice sau să însușească imagini plastice.

La lecțiile de limba română am folosit, în acest sens, un set de exerciții, la a căror realizare elevii mici participă cu multă plăcere. În cele ce urmează, prezentăm cîteva dintre ele.

„Ce s-ar întîmpla dacă...?”

Copiilor li se repartizează fișe pe care sînt scrise întrebări de tipul: *Ce s-ar întîmpla dacă...?* și la care aceștia urmează să dea răspuns. Exemple de întrebări: *Ce s-ar întîmpla dacă toate mașinile ar dispărea dintr-o dată? Ce s-ar întîmpla dacă toată lumea s-ar îmbrăca la fel? Ce s-ar întîmpla dacă nu ar mai exista insecte pe Pămînt? Ce s-ar întîmpla dacă apa ar avea culoarea roșie? Ce s-ar întîmpla dacă nu ar mai fi soare? Ce s-ar întîmpla dacă nu s-ar mai face noapte? Ce s-ar întîmpla dacă ar fi permanent vară? Ce s-ar întîmpla dacă nu ar exista încălțăminte? Ce s-ar întîmpla dacă nu ar fi școala? Ce s-ar întîmpla dacă aș fi un fulg de nea?* etc.

Piatra în lac

Exercițiul cultivă fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea, spontaneitatea. Elevii trebuie să realizeze

următoarea sarcină: în baza unui cuvînt, să găsească alte cuvinte: care încep cu sunetul inițial al cuvîntului dat sau cu aceeași silabă; care se termină cu același sunet sau cu aceeași silabă; care încep cu sunetele cuprinse în structura lui (pas – pădure; arici – sac); toate sensurile cuvîntului; să formeze propoziții cu aceste cuvinte; să verbalizeze imagini declanșate de cuvîntul dat.

Construirea unei ghicitori

Este un exercițiu și de logică, și de creativitate. Are la bază analogia, asocierea, comparația și metafora.

Continuarea poveștii dincolo de finalul ei

Acest exercițiu presupune mobilizarea copiilor pentru continuarea poveștii: *Ce fac capra și iedul după ce moare lupul? Ce face Scufița Roșie după ce vîntătorul îi vine de hac lupului? Ce fac frații Elizei după ce sînt din nou transformați în oameni?*

Pentru dezvoltarea gîndirii creative, le cer elevilor să-și imagineze diferite fapte și întîmplări: de exemplu, o discuție între moșneag și brad înainte ca acesta din urmă să fie tăiat; un dialog între ciocănitore și veveriță; un dialog purtat cu Moș Crăciun. În acest sens, sînt binevenite și exerciții de tipul:

- *Dați alt final poveștii „Scufița Roșie”.*
- *Dacă ați fi o floare, ați....., pentru că.....*
- *Concepeți o reclamă în care să prezentați o înghețată.*
- *Redactați un minitext cu impresiile voastre după ce ați ascultat valurile mării.*
- *Compuneți o melodie după ce ați ascultat cîntecul privighetorii.*
- *Cum vi-l imaginați pe Păcală?*
- *Ce ar putea să vă povestească o rîndunică întoarsă de curînd din țările calde?*
- *Cum ar arăta un oraș în care ar locui doar flori? Dar un oraș în care ar locui doar copaci?*
- *Care ar fi primele trei dorințe pe care vi le-ați pune dacă ați prinde peștișorul de aur?*
- Etc.

În cadrul lecțiilor de limba și literatură română se pot alcătui povestiri, fie în baza unui început dat, fie în baza unui plan de idei (scris pe tablă sau prezentat sub formă de ilustrații). Astfel, elevului i se dă libertatea de a interpreta faptele așa cum dorește el, de a-și imagina întîmplarea și de a expune evenimentele în manieră proprie.

Compunerea constituie cadrul cel mai potrivit pentru dezvoltarea capacităților de exprimare clară, bogată, fluentă a elevilor. Compunerile realizează o sinteză a tot ceea ce învață elevii, sub raportul utilizării corecte a mijloacelor de exprimare scrisă; constituie prilej de valorificare a experienței de viață a acestora, de manifestare a

imaginației și fanteziei creatoare. Acest tip de text poate fi prezentat în scris și oral, insistându-se pe respectarea etapelor conceperii lui, pe folosirea unui limbaj bogat, a unor cuvinte și expresii frumoase.

Să nu uităm și de activitățile ludice, acestea reprezentând calea cea mai sigură de a comunica deschis cu elevii, fără limite de ordin real-imaginar. Este lumea ideală în care totul devine posibil și care trebuie exploatarea la maximum, pentru a putea intra fără obstacole în lumea creativității. Căci *gîndirea există ca gîndire umană numai prin creativitate*.

Principalele condiții care impulsionează creativitatea elevului la orele de limba și literatura română sînt: inițiativa copilului și cea a profesorului; autoînvățarea; o bună imagine de sine; încurajarea demersurilor sale imaginative; acordarea libertății de a crea în mod individual; țintirea spre un produs de calitate, și nu doar spre performanță; dreptul la eșec (dar și acordare de suport întru depășirea acestuia) etc. Pentru a asigura aceste condiții, să ne călăuzim de cuvintele lui Lowenfeld: „Niciodată nu este prea devreme să începi să cultivi creativitatea. Activitatea creatoare nu ar trebui îngărdită de nici un fel de interdicții, limitări, critici”.

Stimularea potențialului creativ al elevilor reclamă utilizarea unor strategii care pun accentul pe antrenarea autentică și plenară, pe dezvoltarea autonomiei, a inițiativei, a gândirii critice. Formative, din acest punct de vedere, sînt strategiile euristice, care implică elevul în activitatea de descoperire, de rezolvare a problemelor, de investigare a realității. La fel de importante sînt și strategiile creative, axate pe spontaneitate, originalitate, gîndire laterală, divergentă, analogică. Ambele categorii de strategii au efecte deosebite asupra capacității de reflecție, a capacității anticipative, a celei evaluative, precum și asupra structurilor motivaționale complexe. Interpretată ca fiind un mod de abordare a demersului instructiv-educativ, de combinare și de organizare optimă a metodelor și mijloacelor didactice, a formelor

de grupare în vederea realizării obiectivelor propuse, strategia didactică determină, în mare măsură, sporirea potențialului creativ.

Prin educație, fiecare copil își găsește propriul drum întru valorificarea energiilor creative. Atunci cînd cadrul didactic „aprinde” știința “făuritoare” în mintea și în sufletul copiilor, talentul lor se materializează. Aceștia învață să fie spontani și inventivi, să aibă încredere în ei înșiși, să aibă personalitate.

Consider că dascălul zilelor noastre trebuie să învețe și el – conștiincios și continuu, să țină pasul cu noul, să fie un adevărat intelectual, capabil să educe și să instruiască, să descopere și să valorizeze înclinațiile creative ale elevilor săi.

Disponibilitățile creative ale școlărilor mici se manifestă în limbaj și conduită, în joc, în desen, în comunicare etc. Sub aspect verbal, creația impune stăpînirea limbii ca instrument de cunoaștere și de comunicare.

Noi, dascălii, avem menirea de a identifica și de a stimula potențele creatoare ale elevilor. Să învățăm să fim mereu pe aceeași undă cu elevii noștri, pe care să-i înarmăm cu cît mai multe tehnici de învățare creativă și cărora să le punem în valoare cunoștințele și abilitățile.

În încheiere, credem că toți cei implicați în educație trebuie să urmeze sfatul lui A. Osborne: „Creativitatea este o floare atît de delicată, încît elogiul o face să înflorească, în timp ce descurajarea o înăbușă, aceasta chiar înainte ca ea să poată fi transformată în floare.”

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Stoica, A., *Creativitatea elevilor*, E.D.P., București, 1983.
2. Dănescu, E., *Stimularea creativității la vîrsta preșcolară*, Ed. Paralela 45, București, 2009.
3. Roco, M., *Creativitatea și inteligența emoțională*, Ed. Polirom, Iași, 2004.
4. www.didactic.ro